

## ŽUPA IZ PERSPEKTIVE OBIČNOG LAIKA

Ivan IVKOVIĆ

### ZAJEDNICA ILI ORGANIZACIJA?

U ovim tezama za razgovor želio bih pokrenuti kod nas trajno razmišljanje o ovom gorućem problemu, koji je danas posebno aktualan. U osjećaju iskrene zabrinutosti očituje se kršćanska odgovornost za čitavo današnje društvo. Jer za latentnu krizu, koju tako uporno izaziva i potencira ljudska ograničenost, odgovorni su svi koji u sebi imalo osjećaju poziv Duha. Posebno se ta odgovornost tiče onih koji su poziv Duha jasno doživjeli.

Danas nam je mnogo jasnije, mislimo ovdje na životnu jasnoću, da kršćanstvo snosi odgovornost za čitav svijet, jer ono nije sekta, ni zatvoreni krug izabranih. Ono nije partija, ni bilo kakva ljudska organizacija, pa prema tome ne može nikada završiti svoju ulogu u svijetu. Kršćanstvo je objava Božjeg života, čiji je smisao da neprestano raste. Tom gorušičinom zrnu ne može ljudska mudrost dokučiti granice! Ovaj Božji život očituje se u pravoj zajednici, ona je dobila zadatak da ga prenosi, obnavlja i tako preporuča svijet. Preporučajući svijet unosi ona uvijek nove životne impulse u obamrle svjetske strukture. Evandjelje nam je za ovaj život sačuvalo divne usporedbe: »sol zemlje«, »grad na gori« i »svjetlo koje svijetli« svima. Zbog toga svako povijesno i sociološko definiranje kršćanstva odvodi na pogrešne kolosijeke. Ono se ne može nazvati učvršćivanjem redova istomišljenika protiv nekoga izvana. Kršćanska zajednica uvijek je otvorena i djeluje svuda gdje joj se ne postavljaju zapreke.

Neposredna analiza ove zajednice vodi nas do njenih bitnih karakteristika. Temelj je zajednici istinski život, život što se naziva neposrednost i darivanje. Život je jedini barometar bez čega se zajednica ne može zamisliti. Stoga je zajednicu nemoguće artificijelno izgraditi. Ona jest ili nije. Naše sudjelovanje u njoj očituje se samo stvarnim životom. Ovaj naš život jedino je što možemo pridonijeti rastu zajednice i jedina je stvarna veza sa zajednicom.

Kršćansku zajednicu Bog je utemeljio. Ona je jasno zacrtana za njegovu zemaljskog života i s istim intenzitetom nastavila živjeti u krugu bl. Djevice i apostola. Prva Crkva označila je njen prirodan rast. Ona je crpila snagu iz Kristova života. Zbog toga je ona i mogla osvo-

jiti svijet, jer je svuda oko sebe unosila i zračila život. Krivo je mišljenje da je kršćanska ideologija pobijedila rimska svijet. Prva Crkva nije imala svoje ideologije. Tadašnji svijet osjetio ju je samo zato jer je u njoj osjetio jedan onaj životni fluid koji mu je nedostajao i za koji nije imao snage da ga sam ostvari. Pripisivati taj utjecaj organizacionoj snazi prve Crkve potpuno je netočno i nekršćansko poimanje fenomena kršćanstva. Samo onakvo kršćanstvo koje je sposobno da razvija život koji mu je Isus Krist predao ima *raison d' être* u cjelokupnom svjetskom događanju.

Kasnije su u razvoju kršćanstva nastali i novi pojmovi o uloz: i closegu kršćanskog djelovanja. Neki su značili stvarno proširivanje i produbljivanje evanđeoske koncepcije života, no neki su bili puka ljudska mudrost. I kršćani su kao i ostali stanovnici naše planete skloni da bježe u spekulacije i to tim više, što se više udalje od one kršćanske neposrednosti. Tada nastoje svoju vlastitu prazninu zamijeniti i nadoknaditi izmišljenim konstrukcijama. Iz toga intelektualističkog preoblika nastalo je mnogo toga što je više bilo sve drugo nego kršćanstvo. Te konstrukcije neprestano su se preokretale u sebi tražeći suvremenije, prihvatljivije oblike. Time je kršćanstvo često na račun svoje vlastite izvornosti favoriziralo preživjele beživotne sheme. Tu možemo otkriti korijene ideoloških orijentacija, organizacija onoga što bismo mi danas nazvali klerikalizam. Mnogo je toga bilo i nužno ukoliko se kao prolazno i shvaćalo i kao takvo i vrednovalo.

No dogodilo se i ono tragično šurovanje s mišljenjem »ovoga svijeta« i u tom smislu izvršeni su zaokreti i ustupci, e da bi tobože kršćanstvo »ušlo« u svijet. Tako je oslabio i pomalo nestajao kršćanski osjećaj za pravu duhovnost. Elementarna zajednica, koju zovemo župom, gubi svoju snagu. Ona ne djeluje na svijet, već svijet guta nju. Njena jednostavnost sablaznila je svijet, premali je to prostor za ljudsku mudrost. Potrebno je »stručno« i sistematski ući u tokove ljudskih zbivanja i ta zbivanja »naučno« organizirati.

Župa pomalo stagnira, poprima jednu žalosnu sliku. I sama postaje određena forma: ured za sklapanje brakova, krštenje djece itd. Sve više pobjeđuje ova formalna, uredovna strana, a na štetu evanđeoskog poslanja zajednice. Župa se otuđila svome izvornom poslanju. U njoj se nije proživljavalo ono što se je samo formalno obavljalo. Znakovi sv. sakramenata postali su nijemi. Ovi izvori života postaju sve više privatna stvar pojedinaca. Eto tako je postepeno prodirala smrt u živu kršćansku zajednicu. Zajednička molitva koja je toliko procvatala u prvoj Crkvi, pomalo iščezava, ne govori više onom snagom. Odsada svatko moli svoje privatne molitve i brine svoju brigu. Iz egzistencijalnog kršćanstva prešlo se na socijalni plan. I zato od tada preuzimaju vodstvo razne staleške organizacije. Ove organizacije zamagljuju pravilno shvaćanje zajednice vjernih. I kršćanstvo time postaje određeni sistem, ideologija, institucija, nauka i sl. koje se grčevito suprotstavlja profanom mišljenju i profanom svrstavanju suprotstavlja svoje svrstavanje.

Takvo kršćanstvo utemeljuje se na kršćanskoj ideologiji i to prvenstveno nasuprot drugim ideologijama, i na račun slabosti drugih ideologija. Takva ideološka shvaćanja toliko su zamaglila život da se i sa-

ma duhovnost poimala odvojeno od života u neku posebnu sferu. Duhovni život postaje nekakva riznica u koju posežemo kad nam treba. U jednoj stvarnosti živimo, a u drugu navraćamo povremeno.

Suština je svake organizacije da se mjeri i postavlja nasuprot drugoj organizaciji, pa to ni kršćane ne može mimoći. Organizacija je potpuno jasno i precizno definirana i zna točno koliko vrijedi. Njena je snaga u intenzitetu kojim se suprotstavlja svijetu koji je protiv njenih ideja. Ovdje bi se mogao pronaći korijen svih povijesnih sukoba kršćanstva. Teoretiziranje otcijepilo je kršćanstvo od života i ono je pomalo gubilo osjećaj za stvarnost. Kršćanstvo tada postaje aparat određene ideološke grupe. Jasno je da se ova grupa vrednuje mjerilima ovoga svijeta.

Kršćanska elementarna zajednica, župa, u ovakvom naziranju nije dovoljno efikasna za ostvarenje kršćanskog sadržaja života, za ostvarenje onoga Duha kojega je Isus ostavio Crkvi. Župa je toj »učenosti« samo početna, polazna i prolazna faza. Ona nije stručna, sveobuhvatna, argumentirana. To je »mali svijet« koji ni sam nije svjestan svoga života. Takvim razvojem događaja župa sve više gubi svoj izvorni poziv, svoju autentičnost, snagu i puninu života. Ona i sama postaje sredstvo one »učenosti«, »veliki« niom vladaju. Zbog toga se i duhovni život u župi svodi na najmanji minimum i to na pojedince. Za one koji su se tako visoko popeli u »kršćanskoj mudrosti« potrebno je nešto »više«. To su počeci i korijeni svima nama dobro poznatim krizama.

Bitno je da kršćanstvo prelazi u domenu ljudske mudrosti. Ona mu određuje doseg i granice. Ono što je Bog utemeljio u predivnoj jednostavnosti, ljudima se najednom čini premalo i preslabo. Onaj pravi znak života kao da treba od nekoga drugog snage. Kad nam izmiče život, mi se utječemo svojim misaonim konstrukcijama. I kad se zapletemo u paučinu svojih praznih shema, učini nam se da je filozofiranje o životu vrednije od života. Amerikanci kažu: Tko ne zna raditi poučava kako treba raditi, a tko ne zna ni poučavati kako treba raditi, taj naučava kako treba poučavati o radu. To se upravo može primijeniti na kršćansko življenje. I kad ne znamo kršćanski živjeti, počinjemo osnivati organizacije i institute.

Ali pravi život počinje odozdo i to u začuđujućoj jednostavnosti, a ne odozgo iz naše glave; život počinje iz našega srca, iz one životne sile kojoj je Bog izvor. U župi se sve to prirodno očituje i doživljava. U takvoj župi u kojoj naša »mudrost« nije izgradila zapreke. Župa prvenstveno živi, a onda se pomalo rađa svijest o tom životu. Bitno je da se ova svijest nikako ne odvoji u nekakvu imaginarnu silu, u neku novu sferu. To se u praksi događa kad nas ponesu »velike« organizacije, pa i samu župu počinjemo doživljavati kao organizaciju. I naš uspjeh u župi stanemo mjeriti brojem uvedenih tehnika, često onim što frapira. Toliko nas zanesu efemerne činjenice da ni sami više ne znamo što smo.

Drugi vatikanski sabor, koji je Božji glas u ovom našem vremenu, prizvao nam je i danas u pamet upravo ono što nam je predao Isus Krist i razvila prva Crkva. On je kratko ali jasno oživio pravo shvaćanje župe. Koncilski su tekstovi precizni, konkretni i jasni. Oni nas točno uvode u bit župe. Ona je (župa) »u druženje Božje obitelji... kao braća koja imaju samo jednu dušu« (LG,

28). U ovoj župi »župnik (svećenik) propovijeda ono što vjeruje, a živi ono što vjeruje« (Ibd.) Župa je teren »gdje se ostvaruje opća Crkva« (Ibd.) U župi smo povezani najprisnijim bratstvom, koje se očituje u zajedničkoj duhovnoj i materijalnoj pomoći, u zajedništvu življenja, rada i ljubavi« (Ibd.).

Staleške razlike ne spadaju u esencijalni, egzistencijalni karakter, već u raznolikost koja je usmjerena na sve pojavnosti života, da bi duh iz svih perspektiva prožeo život. To je kršćanski prapoziv, kršćanska misija u osvajanju prolaznoga, u otkrivanju bitnoga u prolaznosti i usmjeravanju čitavoga svijeta prema vječnosti. Zbog toga zvanje ne može biti bitna oznaka kršćanina. Oni se ne mogu udruživati po zvanju, već po »Duhu koji nam je dan«.

U »Dekretu o apostolatu laika« kaže se da župa pruža divan primjer zajedničkoga apostolata, stapajući zajedno sve ljudske razlike koje susrećemo, uklapajući ih u zajedništvo opće Crkve. Ovo zajedništvo ostvaruje se dok se hranimo zajedničkim aktivnim sudjelovanjem u liturgijskom životu. (br. 10). Koncil naziva župu »čelijom biskupije«. Ova simbolika točna je i jasna. Iste misli nalazimo i u »Dekretu o pastirskoj službi biskupa«. »U župskoj zajednici stvarno osjećamo da smo udovi ne samo biskupije već čitave Crkve.« (Ibd. 30). Župa je ono središte našega stvarnog života »u kojoj vjernici doživljavaju primjer ljubavi i jedinstva. Ona je središte i vrhunac svega kršćanskoga zajedničkog života.« Župa se stoga dokazuje konkretnim životom, opipljivim zadacima, onim neznatnim svakodnevnim saživljavanjem s drugima.

U citiranom »Dekretu o apostolatu laika« kaže se još da je smisao župe da od svojih članova učini aktivne i žive članove naroda Božjeg. Čitav život je naša neprestana pripravnost za apostolat. U »Dekretu o istočnim crkvama« kaže se da je župa ona koja »osigurava jedinstvo djelovanja«. Sigurno nam je danas jasnije da ovo jedinstvo nije predmet misaonih shema. Svaka misao prirodno nastaje i kao suprotnost nekoj drugoj misli. Naši sukobi upravo su tu nastali. Lako ćemo se složiti da su ova neslaganja uzroci svih dobro poznatih tragičnih činjenica koje smo osjetili na svojoj koži. Ako se kritički osvrnemo na one naše »uzvišene« i pune verbalizma riječi, koje su nas uvukle u nemoguće spekulativne zavrzlake što smo ih pretpostavljali i samoj Božjoj riječi. To je bio tipičan primjer zanemarivanja liturgijske molitve, koju je u potpunosti trebala zamijeniti ona nemoguća privatna afektacija. Taj duh »otkrio« je i molitvu koju smo molili preko samog Očenaša!

## KAKO ĆEMO OBNOVITI ŽUPU

Kad čitamo Evanđelje ili Pavlove poslanice i kad proučavamo prvu Crkvu, nigdje ne nalazimo propisanu tehniku ili strukture koje bi uvijek vrijedile za ovu osnovnu kršćansku zajednicu. To znači da strukture i ne ulaze u bit ove zajednice. One su prepuštene našem izboru. No, bitno je da svaka postavljena struktura vrijedi samo toliko koliko omogućuje evanđeoski život, koliko otkriva puninu zajednice. Struktu-

re su nužne, jer ako ukinemo strukture, onda ne možemo pratiti čovjeka, on visi u zraku, neuhvatljiv je. No ta nužnost struktura ne smije nas odvesti na krivi kolosijek. Strukture treba točno definirati kao strukture i nikada ne smijemo brkati formu sa sadržajem.

Ovdje je potrebno priznati da smo kršćanstvo ipak često drugačije zamišljali i da smo se također često razočarali zbog njegove »ludosti«. Iako citiramo Pavla, mi ipak u praksi drugačije mislimo, tj. drugačije postupamo. Jedno učimo, jedno citiramo, a opet drugo zastupamo. Gdje je uzrok zbog kojega je izbledio život? Prvi uvjet da uopće postanemo svjesni važnosti ove obnove stvarnoga kršćanskoga života jest da shvatimo svu mnogoznačnost života. Koncil je to nazvao: »znakovima vremena«. Kršćanstvo je uvijek u situaciji, i ako ono nije situaciono, ako ono nije život svoga vremena, onda je to naš promašaj. Ako kršćanstvo nije život, pa da donosi ne znam kakvu mudrost, ono je zaista mala stvar! Jer kršćanstvo nije širenje neke nauke — i onda se njegov uspjeh mjeri brojem onih koji su shvatili tu nauku — kršćanstvo se vrednuje isključivo trajnom brigom za sudbinu svakoga čovjeka, i ono nema mira dok postoji netko koji je »ostao vani«. Ovo bi vodilo pravom putu do obnove župe. Župa nije zbir »pravih« i savršenih na jednom prostoru, ona nije zatvoreni krug, već u svom srcu nosi stalnu patnju i brigu za sve. Ona je zajednica nevjernih isto tako kao i vjernih. Ona se bori za njih u svakom momentu svoga postojanja, u svakom najmanjem drhtaju svoga življenja. Ona je za njih odgovorna pred Bogom. Sve je to njezino. Ništa ne postoji izvan nje, jer ona ima Krista, a Kristovo je sve i on je umro za sve i nikoga nije predestinirao za propast. Ideološkoj grupi, partiji, svojstveno je da se brine samo za svoje pristae, i kada nekoga »osvaja«, mjeri ga onim koliko on nju prihvaća, a ne koliko ona prima njega. Župa, međutim, jer nije organizacija, nije uopće zabrinuta da li je netko prihvaća ili ne prihvaća, već ona njega prihvaća svim srcem. To je neprevrtljivi i vječni znak prave i Božje zajednice. Župnik će osjetiti da je njegova bitna uloga: razvitak, poticanje i nadgledanje duhovnog života njegove župe. Sve druge konkretne poslove znat će on prepustiti svojim vjernicima. On se neće bojati da u pojedinu konkretnu akciju uključi i nevjerne. Mi ni sami ne znamo kakve dalekosežne posljedice krije ovakvo razumijevanje. Ako danas ponovo želimo osjetiti kršćansku stvarnost, onda moramo posegnuti za ovom svježinom koju će nam kao i nekada otkriti ispravan osjećaj za život. U tom svjetlu iščezavaju sve razlike, jer Evanđelje je glasnik jedinstva, ljubavi, a ne razlika. Razlike smo mi iskonstruirali. Ako postignemo da se oživi svijest povezanosti, u kojoj sve radosti i teškoće postaju zajednički život, zajednički problem župe, tj. svih članova župe, onda će i pojedine djelatnosti dobiti pravu mjeru. Župnik će biti u župi inicijator i organizator onog pravog duhovnog slavlja koje je kruna i nagrada svima naporima zajednice. Sasvim bi se drukčije završavale sumnje i borbe pojedinih članova zajednice, kad bi oni stvarno doživjeli brigu svoji župliana za njihove probleme. A župnik mora stvoriti ovu klimu koja stvara drugačiji osjećaj, drugoga svijeta, druge stvarnosti.

»Prema nauci Koncila, svi su kršćani odgovorni za Crkvu.« (Klostermann). Ova odgovornost tiče se, jasno, vječnog smisla čovjekovog postojanja, koji treba ostvarivati u svakidašnjem življenju. Duhovnost

nije negdje izvan nas, ona je prisutna u našim svakodnevnim postupcima. Najdublji izraz kršćanskoga poziva je da bude svuda s čovjekom, da bi ljudska zajednica mogla osjetiti radost svog djelovanja. To je neiscrpiva i trajna zadaća župe, uloga svih njenih članova, da se ostvari ovakvo kršćansko shvaćanje, koje će aktivno u taj duhovni život uključiti svakoga i najneukijeg vjernika. Jedino tako možemo očekivati stvaranje potrebne duhovne klime, koja će omogućiti da se u župi ostvaruje pravi kršćanski život. Nije uzrok naših ranijih kriza u pomanjkanju akcija, već u krivoj orijentaciji. Kada odgajamo svoju župu u duhu »zajedničkog veselja, srdačne bratske ljubavi, međusobnog poštovanja, jednostavne solidarnosti s čovjekom koji plače ili se raduje«, kako nas poziva sv. Pavao, onda će pojedine konkretne akcije sasvim prirodno započeti. Stoga ne počinjimo s kraja, već sasvim prirodno od početka.

Rješenje krize današnjega društva ovisi o procvatu kršćanstva, a kriza kršćanstva izazvana je krizom zajedničkog života. Ovaj život ugrožen je u svojoj osnovi, u župi. Obnoviti župu znači obnoviti Crkvu, obnoviti svijet. Ovu obnovu ne može ostvariti nikakva nauka, pa ne znam kako ona bila duboka i značajna. Čovjeku je potreban živi putokaz, čovjek može poći samo za čovjekom. On treba krepost, a ne nauku o kreposti, on gladaže za ljubavlju i tu glad ne može zasititi nikakav govor o ljubavi. Potrebna nam je stvarna sredina, gdje se to živi, gdje to postoji. I to je jedino utočište kojem se svi vraćamo. Nikako ne može zaniijekati i odbaciti ovaj život, ako je on ostvaren u kršćanskoj zajednici. Suprotstavljanje usmjerno je uvijek protiv teorija, propagiranja, demagogije koje inače i ne služe životu.

Ako u našem vremenu ostvarimo stvarni život u župi, onda će naš duhovni život ući u novu eru u onaj cvat sličan nekadašnjem. Mi nećemo tapkati za svijetom pokušavajući se uvijek iznova snaći u suvremenijim strukturama. Život će uvijek sam iznijeti one strukture koje odgovaraju dotičnom vremenu. Njihovu promjenu nećemo ni osjetiti.

U župi se formira djetinjstvo naše religioznosti, djetinjstvo kršćanstva životno ukorijenjeno. Kao i fizički život i naš duhovni život najviše je ovisan o toj najznačajnijoj fazi. Kasnije se obogaćujemo raznim spoznajama, ali svaka nadgradnja traži prirodno temelj u osnovi. To je prirodan rast i nemoguće ga je nadomjestiti umjetnim »formiranjem«. Zajedništvo župe treba da ostane najveća vrijednost i trajan simbol. Kadgod dođemo u sukob s tim zajedništvom, jasno nam je da je u naš život ušao crv ljudske »mudrosti«. Kakvo bi to bilo kršćanstvo koje bismo započeli izgrađivati u zrelim godinama našega života? Ako ne ponesemo sa sobom snagu ovog prirodnog kontinuiteta, slabo će nam pomoći kasnije sva nauka.

Nadamo se da nije daleko vrijeme kad će i naši bogoslovi tokom svog studija odlaziti na praksu u župe, kako to rade i drugi stručnjaci odlazeći u bolnice ili tvornice.

»Crkva je zadužena od Gospodina Boga da u svijetu podržava duh djetinjstva, tu prostodušnost i svježinu« piše G. Bernanos u Dnevniku seoskog župnika. »Kad smo jednom izašli iz djetinjstva, treba nam dugo trpjeti da bismo se u nj vratili, kao što se na kraju noći opet nalazi druga zora«. (Isti, Razgovor karmelićanki.) Potrebno je da uđemo u



svijet, izučimo određeno zanimanje, ali se moramo stalno vraćati na svoj izvor, ne prekinuvši nikada kontinuitet koji smo utemeljili u prvoj zori. Samo tako moći ćemo u potpunosti izvršiti onu sudbonosnu sintezu, kada zasja druga zora.

## SMMARIUM

Fidelis laicus quomodo paroeciam considerat? Illam vult communitatem vitam divinam transferendi ac mundum reformandi invitatum. In fundamento iacet vera ac plena vita, quae immediate vivitur et aliis donatur. Philosophica speculatio, item iuridica constitutio, huic vitae immediatae obstaculum ponere videntur. Profana elementa in unum animata, cor unum et animam unam possidens. Nec dioceseos solum sed totius Ecclesiae cellula activam vitam diffundens desideratur. En communis oratio, en vita liturgica! Huic fraternae familiae cura impendit uniuscuiusque animae, etiam illius quae »extra« versari apparet. Non igitur doctrina, sterilis ideologia, sed potius vita immediata, charitate perfusa, paroeciam renovare et per illam totum mundum in meliorem sortem adducere officium omnium esto.